

Research Paper

Presenting an interpretive structural model of evaluation components of the implementation of physical education policies in education and training

Mohsen Gholami¹, Seyed Ehsan Amirhosseini^{2*}, Vali Nowzari³

1. Department of Sport Sciences, Yas. C., Islamic Azad University, Yasuj, Iran

2. Department of Sport Sciences, Yas. C., Islamic Azad University, Yasuj, Iran (Corresponding Author)

3. Department of Sport Sciences, Ars. C, Islamic Azad University, Arsanjan, Iran

Received:

Accepted:

PP:

Use your device to scan and read this article online

DOI:

Keywords:

Evaluation, Policy, Physical Education, Interpretive Structural Model.

Abstract

Introduction: Physical education lessons and the implementation of regular sports activities in schools and colleges are considered one of the key and effective tools for the growth of the future generation. Therefore, the aim of this study is presenting an interpretive structural model of evaluation components of the implementation of physical education policies in education and training.

research methodology: The qualitative research method was used. The participants of the study were 20 physical education experts in education who were selected purposefully and based on the principle of theoretical saturation. The research tool was a researcher-made questionnaire whose validity was reviewed and confirmed by sports management professors and its reliability by 5 interviewees and two coders. A specialized Delphi panel was used to analyze and screen the data, and the interpretive structural modeling technique was used to level the components.

Findings: Based on the findings, 33 indicators in the form of evaluation prerequisites, evaluation grounding, evaluator characteristics, ethics, evaluation of key points, attention to efficiency, comprehensiveness, and evaluation after policy implementation have an impact on the evaluation of the implementation of physical education policies in education. The results of the ranking showed that the components are located at six levels and the axes of evaluation and evaluation grounding are located at the basic level.

Conclusion: Evaluation of human resource management, alignment of national plans with the fundamental transformation document, and creation of a tradition and culture of evaluation in managers and experts, along with periodic monitoring of key points and corrective suggestions, facilitate the evaluation of the implementation of physical education policies in education.

Citation:

Corresponding author: Seyed Ehsan Amirhosseini

Address: Yasuj, Islamic Azad University

Tell: 09177420575

Email: se.amirhosseini@iau.ac.ir

Extended Abstract

Introduction:

Physical education lessons and the implementation of regular sports activities in schools are considered to be one of the key and effective tools for the growth of the future generation. To achieve this goal in schools, sports and physical education is the only lesson that, in addition to increasing students' scientific experiences, tries to strengthen all human dimensions, including the physical, mental, moral, cultural, movement and social dimensions, through physical activities. (Khalji, 2022). As one of the branches of education, physical education plays an important role in the process of physical and mental development of learners. Therefore, it is one of the main subjects in many countries and its curricula are seriously revised and revised (Mousavi Rad & Shahidi, 2022, p 49). Physical education as one of the subjects of education in the development of sports in the society is very desirable and important for identifying sports talents, it can meet the physical and mental needs of human beings.

Context:

Physical education is one of the important subjects of schools of education and the policies and goals have been determined in the document of the fundamental transformation of education. Evaluating the implementation of these policies helps to develop physical education.

Goal:

The purpose of this research was to design a model for evaluating the implementation of physical education policies.

Method:

The research method is descriptive and applied in terms of purpose, which was done in a qualitative way. The statistical sample included 20 experts and experts in physical education and education based on expertise, experience, theoretical mastery, access and desire in a non-random and purposeful way, as well as based on education level, management experience in physical education and publications. were selected The data of the current research was obtained in the form of library study, internet, questionnaire method, as well as asking the opinion of the participants in the form of in-depth and semi-structured interviews. In this way, the data obtained from the literature review and open interviews with the participants were extracted with the method of content analysis and open coding. The primary data was the number of 48 concepts (codes). After that, the content of the interviews and the background literature were returned to 5 of the participants who had the highest level of university education, for the

correctness of extracting the codes, verification and clearing some ambiguities, and it was confirmed with minor modification, as well as the extracted codes by two The coder, apart from the participants and the research group, was reviewed and corrections were applied. Then, the codes were verified in Delphi's specialized panel during three screening stages and categorized in the fourth stage.

Findings:

The findings showed that there are 33 evaluation indicators before, during and after the implementation of the policy in the evaluation of physical education policies. These policies have been placed in the form of policy evaluation components, pre-implementation measures, characteristics of evaluators, ethics, evaluation of key points, attention to efficiency, comprehensiveness, evaluation of the consequences of policy implementation and corrective measures. Obviously, the identification of these components will increase the awareness of the managers of the football federation, and some components that were hidden from their view will be revealed.

Results:

In physical education and education, if the policies and goals determined in the document of the fundamental transformation of education are realized with the optimal implementation of the policies, the transformation and progress in the students' sports and the development of movement literacy will follow. In the meantime, managers' awareness of the level of policy implementation gives them a new insight and causes them to abandon low-effective activities and focus on activities and processes that have high effectiveness. For this purpose, this organization needed a model to evaluate the implementation of physical education policies to help develop and improve the quality of physical education lessons. In the present research model, indicators and components of pre-implementation, during implementation and post-implementation evaluation have been identified and the key points of the evaluation have been identified, and by using this model, managers will be aware of the level of policy implementation with less concern and make the necessary corrections. they give.

ارائه مدل ساختاری تفسیری مؤلفه‌های ارزیابی از اجرای خط‌مشی‌های تربیت بدنی آموزش و پرورش

محسن غلامی^۱، سید احسان امیرحسینی^{۲*} ولی نوذری^۳

۱. گروه علوم ورزشی، واحد یاسوج، دانشگاه آزاد اسلامی، یاسوج، ایران

۲. گروه علوم ورزشی، واحد یاسوج، دانشگاه آزاد اسلامی، یاسوج، ایران (نویسنده مسئول)

۳. گروه علوم ورزشی، واحد ارسنجان، دانشگاه آزاد اسلامی، ارسنجان، ایران

تاریخ دریافت:

تاریخ پذیرش:

شماره صفحات:

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن
مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید

چکیده

مقدمه و هدف: درس تربیت بدنی و اجرای فعالیت‌های منظم ورزشی در مدارس و آموزشگاه‌ها یکی از ابزارهای کلیدی و مؤثر رشد نسل آینده محسوب می‌شود. از اینرو هدف این پژوهش، ارائه مدل ساختاری تفسیری مؤلفه‌های ارزیابی از اجرای خط‌مشی‌های تربیت بدنی آموزش و پرورش بود.

روش شناسی پژوهش: روش تحقیق در این پژوهش، توصیفی بود که به صورت کیفی انجام شد. مشارکت کنندگان تحقیق ۲۰ نفر از خبرگان تربیت بدنی آموزش و پرورش بودند که به صورت هدفمند و براساس اصل اشباع نظری انتخاب شدند. ابزار تحقیق، پرسشنامه محقق ساخته بود که روایی آن توسط اساتید مدیریت ورزشی و قابلیت اعتماد آن، توسط ۵ نفر از مصاحبه شونده‌گان و دو کدگذار بازنگری و تأیید شد. از پنل تخصصی دلفی برای تحلیل و غربالگری داده‌ها و از تکنیک مدلسازی ساختاری تفسیری برای سطح‌بندی مؤلفه‌ها استفاده شد.

یافته‌ها: براساس یافته‌ها تعداد ۳۳ شاخص در قالب مؤلفه‌های پیش نیازهای ارزیابی، بسترسازی ارزیابی، ویژگی ارزیابان، اخلاق مداری، ارزیابی نقاط کلیدی، توجه به کارایی، جامع‌نگری و ارزیابی پس از اجرای خط‌مشی، بر ارزیابی از اجرای خط‌مشی‌های تربیت بدنی آموزش و پرورش اثرگذار هستند. نتایج سطح‌بندی نشان داد، مؤلفه‌ها در شش سطح قرار گرفته‌اند و محورهای ارزیابی و بسترسازی ارزیابی در سطح زیربنایی قرار گرفته‌اند.

بحث و نتیجه‌گیری: ارزیابی از مدیریت منابع انسانی، همسویی طرح‌های ملی با سند تحول بنیادین و ایجاد سنت و فرهنگ ارزیابی در مدیران و کارشناسان به همراه پایش ادواری نقاط کلیدی و پیشنهادات اصلاحی، ارزیابی اجرای خط‌مشی‌های تربیت بدنی آموزش و پرورش را هموار می‌کند.

DOI:

واژه‌های کلیدی:

ارزیابی، خط‌مشی، تربیت بدنی، مدل ساختاری
تفسیری

استناد: غلامی، محسن؛ امیرحسینی، سید احسان؛ نوذری، ولی، ۱۴۰۴، ارائه چارچوب ارزیابی اجرای خط‌مشی‌های تربیت بدنی آموزش و پرورش با رویکرد ساختاری تفسیری، دوماهنامه علمی-پژوهشی رهیافتی نو در مدیریت آموزشی.

* نویسنده مسئول: سید احسان امیرحسینی

نشانی: یاسوج، دانشگاه آزاد اسلامی

تلفن: ۰۹۱۷۷۴۲۰۵۷۵

پست الکترونیکی: se.amirhosseini@iau.ac.ir

مقدمه

درس تربیت بدنی و اجرای فعالیت‌های منظم ورزشی در مدارس و آموزشگاه‌ها یکی از ابزارهای کلیدی و مؤثر رشد نسل آینده محسوب می‌شود. برای دستیابی به این هدف در مدارس، درس ورزش و تربیت بدنی تنها درسی است که علاوه بر افزایش تجارب علمی دانش آموزان، درصدد است از طریق فعالیت‌های جسمانی تمام ابعاد انسانی از جمله بعد جسمی، روحی، اخلاقی، فرهنگی، حرکتی و اجتماعی را تقویت کند (Khalji, 2022). تربیت بدنی یکی از مهم‌ترین دروس مدارس است که هم به لحاظ جسمانی و به لحاظ روحی روانی بر دانش آموزان اثر می‌گذارد. توسعه تربیت بدنی و ورزش بر نشاط و شادابی، اعتماد به نفس، فعالیت‌های گروهی، وظیفه‌شناسی، تعهد و غیره در دانش آموزان تأثیر می‌گذارد و حتی بر موفقیت دانش آموزان در دیگر دروس هم بی‌تأثیر نیست (Hosseini & Amir Hosseini, 2024). تربیت بدنی به عنوان یکی از شاخه‌های تعلیم و تربیت نقش مهمی در فرایند رشد جسمانی و روانی فراگیران ایفا می‌کند. از این رو به عنوان یکی از دروس اصلی در بسیاری از کشورها بوده و برنامه‌های درسی آن با جدیت مورد بازنگری و اصلاح قرار می‌گیرد (Mousavi Rad & Shahidi, 2022, p. 49). تربیت بدنی به عنوان یکی از دروس آموزش و پرورش در توسعه ورزش جامعه بسیار مطلوب و برای شناسایی استعدادها و ورزشی اهمیت فراوانی دارد، می‌تواند پاسخگوی نیازهای جسمی و روحی انسان باشد (Siahi Atabaki et al, 2024, p. 217). ورزش و فعالیت بدنی بهبود وضعیت روحی و روانی دانش آموزان را تسهیل می‌کند. تمرین و فعالیت‌های بدنی برای دانش آموزان فرصتی را فراهم می‌کند تا جسم خود را تقویت کرده و بهداشت خود را حفظ کنند و از نظر ذهنی و جسمی سالم باشند (Moammeri, 2024, p. 439). از طرفی تربیت بدنی مدارس، جایگاه ویژه‌ای در نظام تعلیم و تربیت دارد و توسعه تربیت بدنی و ورزش به عنوان زمینه ساز تأمین و تربیت نیروی انسانی سالم و تندرست، بخشی از برنامه‌های توسعه ملی محسوب می‌شود و در خطمشی‌گذاری‌ها مورد توجه قرار گرفته است (Zarei & Emadi, 2023). در سند تحول بنیادین، اهداف حفظ و ارتقای سلامت جسمی و روانی (ورزیدگی و چالاکی، تقویت عضلات و کسب تناسب اندام، کسب انعطاف پذیری، فراگیری ورزش به صورت تخصصی، یادگیری شایسته، یادگیری یک ورزش به صورت تخصصی و تفریحات سالم به عنوان اهداف تربیت بدنی در ساحت تربیت زیستی و بدنی تعیین شده است (Document on Fundamental Transformation of Education, 2011). علاوه بر این، در تربیت بدنی وزارت آموزش و پرورش نیز اهداف و یا طرح‌هایی مانند طرح پاک، حیاط پویا، المپیاد درون مدرسه‌ای، طرح سیاح، آموزش تخصصی یک رشته ورزشی برای هر پایه تحصیلی طراحی و برای اجرا به ادارات آموزش و پرورش ابلاغ شده است. این اهداف و طرح‌ها، خطمشی‌های تربیت بدنی آموزش و پرورش هستند.

در همین راستا بولاجی (Bolaji, 2014) اشاره دارد که قواعد، استراتژی‌های مدیریتی، فرایندها و طرح‌هایی که مربوط به حیطه‌های شایان توجه باشد و در پی تلاش برای اجرای آن‌ها قرار است که به دست آیند، خطمشی‌های سازمان به‌شمار می‌روند (Bolaji, 2014). همچنین خط مشی، عبارت است از بیانیه‌ای که توسط حکومت در هر سطحی درباره آنچه قصد دراد در ارتباط با مسأله عمومی انجام دهد. چنین بیانیه‌ای ممکن است در قانون اساسی، سند توسعه و مقررات در هر سطحی یافت شوند (Birkland, 2020, p. 38). خطمشی‌گذاری فرایندی است که با تشخیص مسائل آغاز و با طی مرحله تدوین، مرحله تصویب، مرحله اجرا و در نهایت، مرحله ارزیابی خطمشی به پایان می‌رسد (Moradi et al, 2023, p. 44). خطمشی یک سیستم اصولی آگاهانه برای هدایت تصمیمات و دستیابی به نتایج منطقی است. خطمشی‌ها معمولاً توسط یک نهاد حاکمیتی در داخل یک سازمان اتخاذ می‌شوند. خطمشی‌ها می‌توانند به تصمیم‌گیری ذهنی و عینی کمک کنند و بر تصمیماتی متمرکز دارد که باید بلافاصله اتخاذ شوند (Coyer & Hintz, 2022, p. 275).

امروزه دولت و مجلس تمام تلاش خود را برای تدوین و اجرای بهینه خطمشی‌ها و قوانین آموزشی به کار می‌گیرند، اما تجربیات نشان می‌دهد گاهی مسائل متعددی در اجرای خطمشی اتفاق می‌افتد؛ به طوری که عملاً آنچه اجرا می‌شود با آنچه تدوین شده است، تفاوت دارد. همواره افراد مختلفی (سیاست‌گذاران، پژوهشگران، رهبران سیاسی، شهروندان عادی و حتی مجریان و کارگزاران قوه اجرایی کشور) از نحوه اجرای خطمشی‌های عمومی اعلام نارضایتی کرده‌اند (Bavili et al, 2024, p. 37). به همین دلیل اهمیت فرایند موضوع ارزیابی خطمشی‌ها در همه حوزه‌ها در نیم قرن گذشته سبب کاربرد بیشتر آن در اکثر سازمان‌ها شده است (Bigdeli et al, 2025, p. 23). دهبالایی و همکاران (۲۰۲۲) معتقدند که ارزیابی خطمشی، یکی از ابزارهای مهم تضمین اجرای دقیق خطمشی است (Dehbalai et al, 2022). ارزیابی خطمشی به عنوان یکی از ارکان مهم فرایند خطمشی‌گذاری، اصلاح و بهبود مستمر اجرای خطمشی را دنبال می‌کند (Aslipour et al, 2024, p. 9). مفهوم ارزیابی خطمشی اشاره دارد به مرحله‌ای از فرایند خطمشی‌گذاری که در آن مشخص می‌شود یک خطمشی چگونه به اجرا در آمده است (Mahkoui et al, 2024). ارزیابی، یکی از مراحل مهم و اجزاء فرایند خطمشی‌گذاری عمومی است که گاهی خیلی پنهان و بعضی مواقع در حاشیه قرار می‌گیرد. وقتی خطمشی‌گذاری به‌عنوان یک چرخه یا سلسله‌ای از فعالیت‌های پشت سر هم ملاحظه می‌شود، مرحله آخر این فرایند، ارزیابی است (Daneshfard, 2023). اخیراً صاحب نظران و خط مشی‌گذاران به مرحله ارزیابی خط مشی توجه ویژه‌ای نشان داده‌اند و بر خلاف گذشته توجه و تمرکز به ارزیابی اجرای خط مشی سیر صعودی را می‌پیماید (Alvani & Shlaviri, 2018). ارزیابی فرصتی برای تعیین اثرات و یادگیری از تجارب گذشته به منظور ساخت آینده و پیشرفت‌های آتی در خطمشی‌گذاری و اجرای آن خواهد بود (Liu, 2019).

1883 p). ارزیابی در حقیقت آخرین فرصت است که خطمشی را در نتیجه بد مدیریت شدن یا به نتیجه مطلوب نرسیدن و یا نتیجه نامطلوب رسیدن، بتوان مجدداً به مرحله خطمشی گذاری و بررسی مجدد برگرداند. در این مرحله می‌توان عوامل مثبت و منفی را شناسایی کرد و تشخیص داد کدام عامل به تحقق اهداف کمک می‌کند و کدام یک از عوامل محدودکننده بشمار می‌آید (Bavili et al, 2024, p 37).

مطالعات ارزیابی، به مرحله خاصی از چرخه خطمشی گذاری عمومی محدود نمی‌شود که با خاتمه خطمشی یا طراحی مجدد چرخه خطمشی، به پایان برسد، بلکه بر مبنای نگرش چرخه خطمشی، برای کل فرایند خطمشی گذاری و بر مبنای نگرش زمانی، قبل و بعد از اجرای خطمشی به کار برده می‌شود (Korzova et al, 2020, 548). اوج ارزیابی خطمشی در مرحله شکل گیری خطمشی‌ها و زمانی است که خطمشی‌گذاران دنبال تعیین اولویت راه حل‌ها و انتخاب آن‌ها هستند (ارزیابی قبل از تصویب و تدوین). بنابراین خطمشی‌گذاران باید با اندازه گیری خطمشی‌ها، پیامدها و آثار خطمشی‌های خود را ارزیابی کنند. ارزیابی خطمشی‌ها انجام می‌شود تا نتایج مربوط به اجرای خطمشی‌ها (برون دادها، اثرها و پیامدهای اجرای خطمشی‌ها) را بررسی کنند (Daneshfard, 2023).

محدودیت‌های اصلی وجود دارند که مانع از ارزیابی اثربخش منظم برنامه‌های اجرا شده توسط مقامات دولتی می‌شوند از جمله محدودیت‌های اصلی می‌توان به ضعف روش، نداشتن اطلاعات لازم در مورد نتایج اجرای برنامه، نبود پرسنل واجد شرایط و مبهم بودن وظایف برنامه‌های دولتی اشاره کرد (Korzova et al, 2020, 548). نظام آموزش و پرورش در تقویت تربیت بدنی دانش آموزان، آن‌گونه که شایسته است موفق نبوده است؛ بی‌توجهی به امکانات و تجهیزات، کمبود معلمان و مربیان توانمند، ناهماهنگی بین کارکردهای محیط اجتماعی و نظام آموزش و پرورش، ناپختگی مربیان و معلمان، کاستی در توجه به اهمیت تربیت بدنی، فقدان حمایت‌های مدیریتی و مالی، عدم تقسیم فضای مناسب از مهمترین آسیب‌های موجود در ارتباط با روند تربیت بدنی دانش آموزان در نظام آموزش و پرورش است (Siahi Atabaki et al, 2024, 217).

حوزه تربیت بدنی مدارس، وظایف بسیار مهمی را در آموزش و پرورش بر عهده دارد. این حوزه ضمن این‌که در راستای ارتقاء سلامت دانش آموزان فعالیت می‌کند، بر توسعه سواد حرکتی دانش آموزان نیز تمرکز دارد. اهمیت ارتقاء سلامتی، توسعه ورزش و نهادینه سازی پرداختن به ورزش از دوران کودکی و نوجوانی به حدی است که یکی از ساحت‌های سند تحول بنیادین آموزش و پرورش به ساحت تربیت زیستی و بدنی اختصاص داده شده است. در این ساحت اهدافی تعیین شده است و در طی سالیان گذشته طرح‌های ملی متعددی طراحی و اجرا شده است که این اهداف و طرح‌ها در واقع خطمشی‌های تربیت بدنی آموزش و پرورش به‌شمار می‌روند. اجرای موفق خطمشی‌ها مدیران را در رسیدن به اهداف و مأموریت‌ها یاری می‌دهد. از طرفی این نکته که چقدر اجرای خطمشی‌ها با موفقیت همراه بوده و یا خواهد بود، نیازمند ارزیابی سنجیده و دقیق اجرای خط مشی است. از سوی دیگر ضرورت دارد که مدیران در ارزیابی‌ها از میزان موفقیت در اجرای خطمشی‌ها آگاهی داشته باشند و بتوانند اقدامات اصلاحی احتمالی را انجام دهند. از اینرو برخورداری تربیت بدنی آموزش و پرورش از مدل ارزیابی اجرای خطمشی‌های تربیت بدنی و تعیین اولویت‌های اقدام و تصمیم ارزشمند است و دغدغه مدیران را در این زمینه کاهش خواهد داد. بنابراین تحقیق حاضر به دنبال پاسخ به سؤال‌های زیر خواهد بود:

- شاخص‌ها و مؤلفه‌های ارزیابی اجرای خط مشی‌های تربیت بدنی و نیز اولویت‌های اقدام کدام است؟

پیشینه تحقیق

تحقیقات اندکی در زمینه مدل ارزیابی از اجرای خط مشی انجام شده است. در ادامه به یافته‌های برخی از تحقیقات انجام شده پرداخته می‌شود. Lindsey et al, 2025, 43) در تحلیل و ارزیابی خطمشی‌های ورزشی به چارچوب‌های ارزیابی خاص ورزش محور، مانند عوامل خطمشی ورزشی منجر به موفقیت، رویکردهای تحلیل گفتمان، شاخص‌های خطمشی محیطی، رویکردهای علمی برای ارزیابی خطمشی و گسترش رویکردهای گوناگون و متنوع برای تحلیل آینده خطمشی ورزشی اشاره کردند. (Mahkuei, et al, 2024) در ارزیابی اجرای خطمشی‌های سند راهبردی فدراسیون فوتبال ایران به مؤلفه‌های پیش نیازهای ارزیابی، ویژگی ارزیابان، فرهنگ ارزیابی، ارزیابی نقاط کلیدی، اخلاقی بودن، توجه به اصلاح، جامع نگری، ارزیابی پیش از اجرا، ارزیابی حین اجرا و ارزیابی پس از اجرا دست یافتند. (Cury et al, 2023) در ارزیابی خطمشی سازمان‌های ورزشی استرالیا عنوان کردند، سازمان‌های ورزشی نیاز به سازگاری جامع‌تر، تغییر جهت‌های استراتژیک و ادغام سیاست‌های زیست‌محیطی در فعالیت‌های اصلی خود دارند. لازم است با ارزیابی‌های تأثیرات زیست محیطی و آسیب‌پذیری آب و هوا و همچنین چارچوب‌های بین‌المللی خاص ورزش و سیاست‌های پایداری فدراسیون‌های ورزشی بین‌المللی مورد توجه قرار گیرد. (Volf et al, 2022) در ارزیابی خط مشی‌های مشارکت حداکثری در فعالیت‌های ورزشی به تسهیلات، مالی، همکاری و تشویق دست یافتند. نتایج، اقدامات اجرای در راستای خطمشی‌ها برای ترویج فعالیت‌های ورزشی و افزایش مشارکت ورزشی را اثرگذار نشان داده است، اما شواهد محدودی دال بر موفقیت در مشارکت با گروه‌هایی وجود دارد که به سختی قابل دسترسی هستند. بنابراین، خطمشی‌گذارانی که از ورزش برای افزایش فعالیت ورزشی استفاده می‌کنند، باید ورزش‌های پرمخاطب را به عنوان یک مکمل در کنار سایر اقدامات سیاستی مبتنی بر دیدگاه سیستمی در نظر

بگیرند. (Sebata & Li, 2022) در تحقیقی در زمینه خطمشی ورزش اوگاندا اشاره کردند که لازم است که خطمشی‌های ورزشی اوگاندا در زمینه اجرا و مدیریت عملکرد ورزش قهرمانی و اولویت‌های اصلی دولت نه تنها ارزیابی انجام شود بلکه لازم است بر دستیابی به مشارکت در ورزش‌های همگانی، موفقیت ورزشی قهرمانی، هویت ملی، تحول اقتصادی و جمعیت سالم و فعال متمرکز شود و تعادل بین آن‌ها نیز مورد توجه قرار گیرد. (Ganjipour et al, 2022) در مدل ارزیابی خط مشی‌های آموزش و پرورش نشان دادند که ارزیابی قبل از اجراء، ارزیابی حین اجراء و ارزیابی پس از اجراء به بهبود خط مشی‌های آموزش و پرورش منجر خواهد شد. (Hajatpour et al, 2020) در مدل ارزیابی اثربخشی اجرای خط مشی‌های برنامه پنج ساله توسعه گزارش کردند که سطح تضاد و ابهام در خط مشی‌ها نسبتاً بالا بوده است و بالاترین ضعف‌ها در خصوص ارزیابی و دقت در تدوین خط مشی‌ها است. چنانچه سطح استفاده از ابزارهای قدرت نفوذ (اعمال زور در اجرای خط مشی)، تبادل (استفاده از بده بستان و دید بازارمحور) و نیز متقاعدسازی (سازوکارهای فرهنگی) نیز زیاد باشند خط مشی غیر اثربخش می‌شود. (Nouri et al, 2020) در ارزیابی اجرای خطمشی نظام اداری دریافتند که ارزیابی فعلی خطمشی اداری در دستگاه‌های اجرایی دارای خصوصیات؛ روش محور، هدف‌گرا، گذشته نگر و متمرکز بر مرحله اجرای فرآیند خطمشی گذاری است. سلیمانی و همکاران (Soleimani et al, 2018) به شناسایی ملاک‌های کلیدی در ارزیابی خطمشی‌های آموزش و پرورش ایران پرداختند و هفت مضمون اصلی مبانی تعلیم و تربیت اسلامی، سازمان آموزش و پرورش، برنامه آموزشی و تربیتی، محیط، مدرسه، دانش آموز و معلم به عنوان حوزه‌های اصلی ارزیابی خطمشی‌های آموزش و پرورش به دست آمد.

روش شناسی پژوهش

روش تحقیق، توصیفی و به لحاظ هدف، کاربردی است که به شیوه کیفی انجام شد. نمونه آماری، شامل ۲۰ نفر از متخصصان و صاحب‌نظران تربیت بدنی آموزش و پرورش (مسئولان سابق و فعلی تربیت بدنی وزارت آموزش و پرورش و ادارات کل تابعه) و اساتید تربیت بدنی بود که براساس تخصص، تجربه، تسلط نظری، دسترسی و تمایل به صورت غیر تصادفی و هدفمند و نیز براساس سطح تحصیلات، سابقه مدیریت در تربیت بدنی آموزش و پرورش و آشنا به سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و مفهوم خطمشی و نیز تألیفات (کتاب و یا مقاله) انتخاب شدند. ویژگی‌های نمونه تحقیق در جدول شماره ۱ درج شده است.

جدول ۱. ویژگی‌ها و سوابق نمونه کیفی

ردیف	محل خدمت	سمت	سطح تحصیلات	سابقه خدمت	سابقه مدیریت	تألیفات
P1	تربیت بدنی وزارت آموزش و پرورش	مدیر	کارشناسی ارشد	۱۰الی ۲۰ سال	بالاتر از ۲۰ سال	کمتر از ۱۰سال
P2	دانشگاه	هیأت علمی	دکتری	*	*	*
P3	تربیت بدنی وزارت آموزش و پرورش	مدیر	*	*	*	*
P4	تربیت بدنی ادارات کل آ. پ	کارشناس	*	*	*	*
P5	تربیت بدنی وزارت آموزش و پرورش	کارشناس خیره	*	*	*	*
P6	تربیت بدنی ادارات کل آ. پ	مدیر سابق	*	*	*	*
P7	تربیت بدنی ادارات کل آ. پ	دبیر	*	*	*	*
P8	دانشگاه	هیأت علمی	*	*	*	*
P9	تربیت بدنی وزارت آموزش و پرورش	مسئول انجمن ورزشی	*	*	*	*
P10	دانشگاه	هیأت علمی	*	*	*	*
P11	تربیت بدنی وزارت آموزش و پرورش	کارشناس	*	*	*	*
P12	تربیت بدنی ادارات کل آ. پ	مدیر	*	*	*	*
P13	دانشگاه	هیأت علمی	*	*	*	*
P14	تربیت بدنی ادارات کل آ. پ	کارشناس	*	*	*	*
P15	تربیت بدنی وزارت آموزش و پرورش	رئیس انجمن ورزشی	*	*	*	*
P16	تربیت بدنی ادارات کل آ. پ	مدیر	*	*	*	*
P17	تربیت بدنی ادارات کل آ. پ	کارشناس	*	*	*	*
P18	تربیت بدنی ادارات کل آ. پ	مسئول انجمن ورزشی	*	*	*	*
P19	تربیت بدنی ادارات کل آ. پ	کارشناس و دبیر	*	*	*	*
P20	دانشگاه	هیأت علمی	*	*	*	*

داده‌های پژوهش حاضر به صورت مطالعه کتابخانه‌ای، اینترنتی، روش پرسشنامه و همچنین نظر خواهی از مشارکت کنندگان به صورت مصاحبه‌های عمیق و نیمه ساختارمند به دست آمد. به این صورت که داده‌های حاصل از مرور ادبیات و مصاحبه‌های باز، با مشارکت کنندگان، با روش تحلیل محتوا و کدگذاری باز، مبانی اساسی استخراج گردید. داده‌های اولیه تعداد ۴۸ مفهوم (کد) بود. پس از آن، محتوای مصاحبه‌ها و ادبیات پیشینه به ۵ نفر از مشارکت کنندگان که بالاترین سطح تحصیلات دانشگاهی را داشتند، برای درستی استخراج کدها، راستی آزمایی و رفع برخی ابهام‌ها برگشت داده شد و با اصلاح جزئی تأیید شد و همچنین کدهای استخراج شده توسط دو کدگذار به غیر از مشارکت کنندگان و گروه تحقیق بازنگری شد و موارد اصلاحی اعمال شد. سپس توسط گروه تحقیق، مفاهیم به دست آمده، یکسان‌سازی و جمع‌بندی انجام شد و تعداد کدها به ۳۹ مورد کاهش یافت. در مرحله بعد، پلن دلفی تشکیل شد و به منظور بازنگری، ویرایش، اضافه نمودن مفهوم جدید و یا حذف موارد کم اهمیت و یا بی ارتباط، داده‌ها در اختیار اعضای پلن دلفی قرار گرفت. پس از تجزیه و تحلیل داده‌ها در راند اول (مرتب اول)، نظرات اصلاحی داده شد و داده‌ها از ۳۹ مفهوم (شاخص) به ۳۶ مورد کاهش داده شد. در واقع، عوامل کم اهمیت و یا بی‌ارتباط حذف شد. در ادامه برای بازنگری در مرتبه دوم، داده‌ها، دوباره در اختیار پلن دلفی قرار گرفت و اصلاحات لازم انجام شد. موارد مشابه یکسان‌سازی شد و تعداد شاخص‌ها به ۳۵ مورد کاهش یافت. در مرتبه سوم، نیز با حذف دو کد دیگر، توافق نهایی پلن دلفی (توافق بیش از ۸۰ درصد اعضا) بر اثرگذاری ۳۳ شاخص برای ارزیابی اجرای خطمشی‌های تربیت بدنی آموزش و پرورش حاصل شد. در آخرین مرتبه (راند چهارم) به منظور دسته‌بندی شاخص‌ها در قالب مؤلفه‌ها و ابعاد، شاخص‌های استخراج و نهایی شده، مجدداً برای اعضای پلن دلفی ارسال شد و شاخص‌ها در قالب ۹ مؤلفه (پیش نیازهای ارزیابی، بسترسازی ارزیابی، ویژگی ارزیابان، اخلاق مداری، ارزیابی نقاط کلیدی، توجه به کارایی، جامع نگری، ارزیابی پیامدهای اجرای خط مشی و اقدامات اصلاحی) و در دوره‌های زمانی پیش از اجرا، حین اجرا و پس از اجرای خطمشی‌ها دسته‌بندی شدند.

در بخش دوم تحقیق به منظور ساختاردهی ۹ مؤلفه اثرگذار بر ارزیابی اجرای خطمشی‌های تربیت بدنی آموزش و پرورش، و تعیین اولویت‌های تصمیم‌گیری و اقدام، روش مدلسازی ساختاری تفسیری انتخاب شد. زیرا بر اساس نظر فایسال^۱ و همکاران (۲۰۰۶)، یکی از اصلی‌ترین منطق‌های مدل ساختاری تفسیری آن است که همواره عناصری که در یک سیستم اثرگذاری بیشتری بر سایر عناصر دارند از اهمیت بالاتری برخوردارند. مدلی که با استفاده از این روش شناسی به دست می‌آید، ساختاری از یک مسأله یا موضوع پیچیده، یک سیستم یا حوزه مطالعاتی را نشان می‌دهد و اولویت‌های اقدام را برای مدیران مشخص می‌کند.

به منظور کاربرد روش مدل‌سازی ساختاری تفسیری تعداد ۹ مؤلفه اثرگذار بر ارزیابی اجرای خطمشی‌های تربیت بدنی آموزش و پرورش در جدول ماتریس خود تعاملی ساختاری درج گردید و به صورت پرسشنامه در اختیار نمونه کیفی پژوهش (خبرگان) قرار گرفت و از آنان درخواست شد که عوامل را دو به دو به صورت زوجی براساس جدول شماره یک مقایسه کنند.

جدول ۲: نمادهای مقایسه زوجی مؤلفه‌های ارزیابی اجرای خطمشی‌های تربیت بدنی آموزش و پرورش

	O	X	A	V	
		متغیرها بر یکدیگر تأثیر ندارند	تأثیر دو سویه است	متغیر j بر i تأثیر دارد	متغیر i بر j تأثیر دارد
محور افقی	.	۱	.	۱	
محور عمودی	.	۱	۱	.	

در ادامه برای تعیین روابط علی-معلولی عوامل، از روش مدل‌سازی ساختاری-تفسیری استفاده شد. این روش دارای چهار گام به شرح زیر است:

گام اول، بر اساس نظر اکثریت نمونه کمی پژوهش، جمع‌بندی نتایج داده‌های پرسشنامه ماتریس خود تعاملی به عنوان نظر نهایی در جدول مربوطه درج می‌شود. در گام دوم، نمادهای تعاملی ساختاری به صفر و یک تبدیل می‌شوند. در گام سوم به منظور تعیین سطح هر یک از متغیرها، برای هر یک از آن‌ها مجموعه خروجی (دسترس)، ورودی (پیش نیاز) و اشتراک‌ها تعیین می‌شود. در گام چهارم، با توجه به سطوح تعیین شده، الگوی ساختاری تفسیری، رسم می‌شود.

یافته‌ها

اولین یافته‌های تحقیق، ویژگی‌های جمعیت شناختی مشارکت کنندگان نمونه تحقیق بود. براساس یافته‌ها ۱۳ نفر از مشارکت کنندگان (۶۵ درصد) مرد و ۷ نفر (۳۵ درصد) زن بودند. ۹ نفر (۴۵ درصد) دارای مدرک کارشناسی ارشد و ۱۱ نفر (۵۵ درصد) دارای مدرک تحصیلی دکتری بودند. یک نفر از مشارکت کنندگان (۵ درصد) کمتر از ده سال و ۱۹ نفر (۹۵ درصد) بالاتر از ده سال سابقه فعالیت در حوزه تربیت بدنی آموزش و پرورش را داشتند.

با بررسی کتابخانه‌ای و نظرات خبرگان تربیت بدنی مفاهیم اثرگذار بر ارزیابی اجرای ختمشی‌های تربیت بدنی آموزش و پرورش احصاء شد (۴۸ مفهوم) و پس از جمع بندی و یکسان سازی به ۳۹ مفهوم کاهش یافت. سپس با استفاده از روش دلفی و نظرات متخصصان و صاحب نظران پنل دلفی، مجدد مفاهیمی که با یکدیگر معنی و مفهوم نزدیکی داشتند در یکدیگر ادغام و مفاهیمی که کم اهمیت بودند حذف شدند. پس از این که اثرگذاری ۳۳ کد (شاخص) مورد توافق کلی پنل دلفی قرار گرفت، در دور چهارم پنل دلفی از نظرات اعضا برای دسته بندی شاخص‌ها، استفاده شد. نتایج دسته بندی شاخص‌ها در قالب مؤلفه‌ها در جدول شماره ۳ درج شده است.

جدول ۳. شاخص‌ها و مؤلفه‌های ارزیابی اجرای ختمشی‌های تربیت بدنی آموزش و پرورش

مؤلفه‌ها	شاخص‌ها
پیش‌نیازهای ارزیابی	سنت و فرهنگ ارزیابی در مدیران و کارشناسان تربیت بدنی آموزش و پرورش
	تجارب ارزیابی‌های گذشته در اجرای ختمشی
	مدیریت دانش ارزیابی در تربیت بدنی آموزش و پرورش
بسترسازی ارزیابی	اولویت‌بندی شاخص‌های کلیدی ختمشی‌ها در نظام ارزیابی
	تعیین ارزیابان خبره و مسلط به ختمشی‌ها
	تعیین شاخص‌های ارزیابی
محورهای ارزیابی	تربیت ممیزین ارزیاب متخصص
	ارزیابی از مدیریت منابع انسانی تربیت بدنی و سلامت آموزش و پرورش
	ارزیابی از برنامه مدون توسعه برنامه درسی و فوق برنامه ورزشی تربیت بدنی
	ارزیابی ارتباطات و مشارکت‌های سازمانی و بین سازمانی در توسعه تربیت بدنی و سلامت آموزش و پرورش
	ارزیابی از همسویی طرح‌های ملی تربیت بدنی و سلامت آموزش و پرورش با اهداف سند تحول بنیادین
ویژگی ارزیابان	ارزیابی از ظرفیت‌ها و قابلیت‌های تربیت بدنی و سلامت در اجرای ختمشی‌ها
	تسلط ارزیابان بر ختمشی‌ها سند تحول بنیادین در ساحت زیستی و بدنی و چگونگی اجرای آن‌ها
	تعهد ارزیابان به اصول ارزیابی
	شایستگی ارزیابان
اخلاق مداری در ارزیابی	ویژگی‌های شخصیتی ارزیابان
	توجه به ارزش‌های انسانی و اسلامی در حین ارزیابی‌ها
	رعایت حریم شخصی افراد مسئول واحدهای مورد ارزیابی
	فقدان تأثیرپذیری از جو پیرامون در حین ارزیابی‌ها
ارزیابی نقاط کلیدی	فقدان سوگیری ارزیابان در ارزیابی‌ها
	پایش ادواری نقاط کلیدی ختمشی‌ها در ارزیابی‌ها
	تحکیم رویکرد اصلاح در نقاط کلیدی به جای میج‌گیری حین ارزیابی
توجه به کارایی در ارزیابی‌ها	ارزیابی به موقع در بخش‌های مختلف تربیت بدنی آموزش و پرورش
	اولویت‌بندی در ارزیابی‌ها
	سریع و کم هزینه بودن ارزیابی
جامع‌نگری در ارزیابی‌ها	ارزیابی از طریق پیمایش‌های میدانی
	ایجاد نظام جامع نظارت
	قضاوت منصفانه در ارزیابی اجرای ختمشی‌ها
	توجه به عوامل اثرگذار محیطی در اجرای ختمشی‌های سند تحول بنیادین در ساحت تربیت زیستی و بدنی
ارزیابی پس از اجرای ختمشی	ارزیابی فرایندهای توسعه کیفی تربیت بدنی آموزش و پرورش
	سنجش پیامدهای حاصل از اجرای ختمشی‌های تربیت بدنی آموزش و پرورش
	بازخورد از ارزیابی‌ها جهت تحلیل و تصمیم
	آسیب شناسی ختمشی‌ها و اصلاح فرایندهای اجرای ختمشی در تربیت بدنی آموزش و پرورش

جهت بررسی و سطح بندی و تعیین ارتباط مؤلفه‌ها در این پژوهش از روش مدل سازی ساختاری تفسیری استفاده شد. ابتدا جهت تشکیل ماتریس تعامل ساختاری یک ماتریس نه در نه، شامل مؤلفه‌های ارزیابی اجرای ختمشی‌های تربیت بدنی آموزش و پرورش در اختیار خبرگان قرار داده شد. آن‌ها بر اساس اصول یاد شده در روش تحقیق ماتریس را تکمیل کردند. سپس بر اساس نظر اکثریت، جدول خودتعاملی ساختاری تکمیل گردید. نتایج در جدول شماره ۴ درج گردیده است.

جدول ۴. ماتریس خود تعاملی ساختاری مؤلفه‌های ارزیابی اجرای ختمشی‌های تربیت بدنی آموزش و پرورش

کد	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
ج									
۱									
۲									
۳									
۴									
۵									
۶									
۷									
۸									
۹									
۱									
۲									
۳									
۴									
۵									
۶									
۷									
۸									
۹									

A	V	V	V	O	A	A	۲	محورهای ارزیابی
X	V	A	O	A	O		۳	جامع نگری در ارزیابی‌ها
V	V	A	X	X			۴	بسترسازی ارزیابی
X	X	X	X				۵	ارزیابی پس از اجرای خطمشی
V	V	V					۶	ارزیابی نقاط کلیدی
X	X						۷	ویژگی ارزیابان
A							۸	پیش‌نیازهای ارزیابی
							۹	توجه به کارایی در ارزیابی‌ها

برای به دست آوردن ماتریس دست یابی، نمادهای تعاملی ساختاری بر حسب قواعد زیر به صفر و یک تبدیل شدند. حرف A در ورودی I به صفر و در ورودی J به یک، حرف V در ورودی I به یک و در ورودی J به صفر، حرف X در ورودی I و J به یک و O در ورودی I و J به صفر تبدیل شد. سپس به منظور تفکیک نتایج به دست آمده از نظرات خبرگان تحقیق، قدرت نفوذ (امتیاز ۱ به دست آمده از سطر) میزان وابستگی (امتیاز ۱ به دست آمده از ستون) مشخص گردید. نتایج در جدول شماره ۵ درج شده است.

جدول ۵. ماتریس دسترسی نهایی مؤلفه‌های ارزیابی اجرای خطمشی‌های تربیت بدنی آموزش و پرورش

قدرت نفوذ	I									J	
	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱		
۸	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	اخلاق مداری در ارزیابی
۶	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۲	محورهای ارزیابی
۳	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۳	جامع نگری در ارزیابی‌ها
۷	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۴	بسترسازی ارزیابی
۸	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۵	ارزیابی پس از اجرای خطمشی
۸	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۶	ارزیابی نقاط کلیدی
۶	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۷	ویژگی ارزیابان
۴	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۸	پیش‌نیازهای ارزیابی
۶	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۹	توجه به کارایی در ارزیابی‌ها
	۸	۸	۷	۵	۷	۵	۵	۴	۷		میزان وابستگی

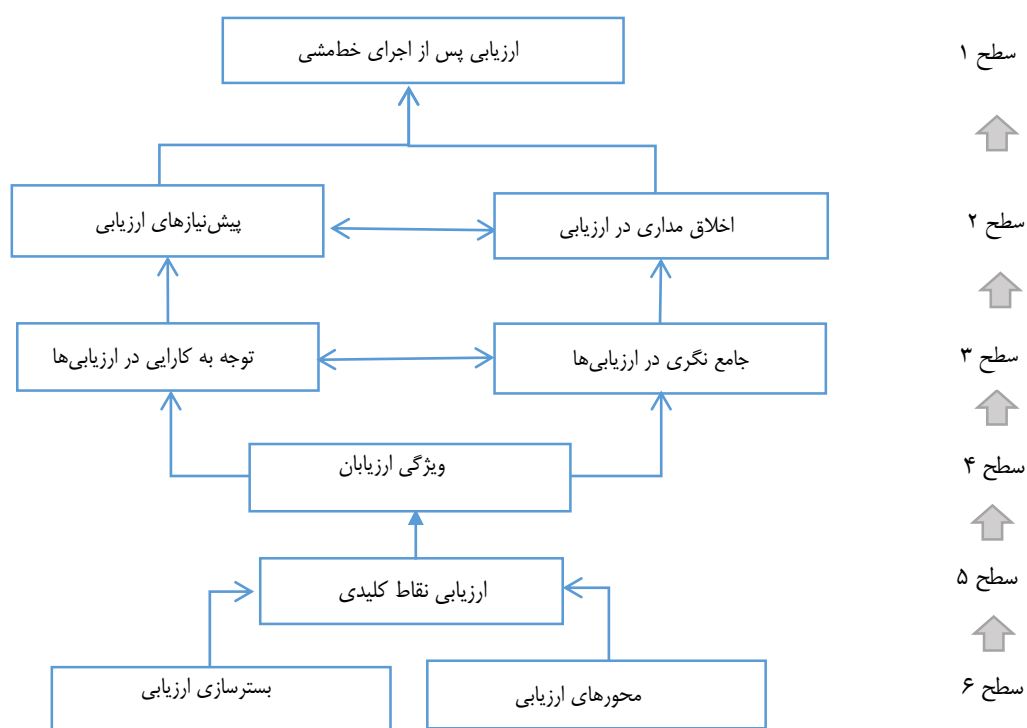
برای تعیین سطح، با استفاده از ماتریس دست یابی مجموعه قابل دستیابی (خروجی) و مجموعه پیش نیاز (ورودی) و عناصر مشترک برای هر محور تعیین شد. در اولین جدول تکرار، آن محور دارای بالاترین سطح (سطح اول) است که مجموعه خروجی و عناصر مشترک آن کاملاً یکسان باشد. پس از تعیین این متغیرها، آن‌ها (محور سطح اول) را از جدول حذف شد، با بقیه متغیرهای باقی مانده جدول بعدی را تشکیل گردید. در جدول دوم نیز همانند جدول اول متغیر سطح دوم مشخص شد. این کار تا تعیین سطح همه متغیرها ادامه داده شد. سپس ماتریس استاندارد تشکیل گردید. نتایج تعیین سطوح مؤلفه‌های ارزیابی اجرای خطمشی‌های تربیت بدنی آموزش و پرورش شماره ۶ درج شده است.

جدول ۶. تعیین سطوح مؤلفه‌های ارزیابی اجرای خطمشی‌های تربیت بدنی آموزش و پرورش

سطح	تکرار	کد متغیر	خروجی‌ها	ورودی‌ها	اشتراک‌ها	سطح
سطح ۱	۱	۱	۹۸۱۷۶۵۴۳۱	۷۶۵۴۳۲۱	۷۶۵۴۳۱	۱
	۲	۲	۸۷۶۴۲۱	۹۵۳۲	۲	۲
	۳	۳	۹۸۱۳۱	۹۷۵۳۱	۹۳۱	۳
	۴	۴	۹۸۶۵۴۲۱	۷۶۵۴۱	۶۵۲۱	۴
	۵	۱	۹۸۱۷۶۵۴۱	۹۸۱۷۶۵۴۱	۹۸۱۷۶۵۴۱	۱
	۶	۶	۹۸۱۷۶۵۴۱	۶۵۴۲۱	۶۵۴۱	۶
	۷	۷	۹۸۱۷۴۳۱	۹۸۱۷۶۴۱	۹۸۱۷۱	۷
	۸	۸	۸۷۵	۹۸۱۷۶۴۲۱	۸۷	۸
	۹	۹	۹۸۱۷۵۳۲	۹۷۶۴۳۲۱	۹۷۵۳۲	۹
سطح ۲	۱	۲	۷۶۴۳۱	۷۶۴۳۱	۷۶۴۳۱	۲
	۲	۲	۸۷۶۴۲۱	۹۴۳۲	۲	۲
	۳	۳	۹۸۱۳۱	۹۷۳۱	۹۳۱	۳
	۴	۴	۹۸۶۴۲۱	۷۶۴۱	۶۲۱	۴
	۶	۶	۹۸۱۷۶۴۱	۶۴۲۱	۶۴۱	۶
	۷	۷	۹۸۱۷۴۳۱	۹۸۱۷۶۴۱	۹۸۱۷۱	۷

۲	۸،۷	۹۸،۷۶۴،۴۲،۱	۸،۷	۸	۲
	۹،۷۳،۲	۹،۷۶۴،۳۲،۱	۹۸،۷۳،۲	۹	
	۲	۹،۴۳،۲	۷۶،۲	۲	
۳	۹،۳	۹،۷۳	۹،۳	۳	
	۶،۴	۷۶،۴	۹۶،۴،۲	۴	سطح ۳
	۶،۴	۶،۴،۲	۹،۷۶،۴	۶	
	۹،۷	۹،۷۶،۴	۹،۷،۴،۳	۷	
۳	۹،۷۳،۲	۹،۷۶۴،۳۲،۲	۹،۷۳،۲	۹	۲
	۲	۴،۲	۷۶،۲	۲	
	۴	۷۶،۴	۶،۴،۲	۴	سطح ۴
	۶،۴	۶،۴،۲	۷۶،۴	۶	
۴	۷،۴	۷۶،۴	۷،۴	۷	۴
	۲	۴،۲	۶،۲	۲	
	۴	۶،۴	۶،۴،۲	۴	سطح ۵
۵	۶،۴	۶،۴،۲	۶،۴	۶	۵
۶	۲	۲	۲	۲	سطح ۶
۶	۴،۲	۴،۲	۴،۲	۴	۶

مدل ساختاری تفسیری سطوح مؤلفه‌های ارزیابی اجرای ختمشی‌های تربیت بدنی آموزش و پرورش بر حسب سطح به ترتیب از بالا به پایین تنظیم شده‌اند. در پژوهش حاضر مؤلفه‌ها در ۶ سطح در شکل شماره ۱ نمایش داده شده است.

شکل ۱. مدل ساختاری تفسیری تحقیق

بحث و نتیجه گیری

تحقیق حاضر با هدف ارائه چارچوب ارزیابی اجرای ختمشی‌های تربیت بدنی آموزش و پرورش با رویکرد ساختاری تفسیری انجام شد. یافته‌ها نشان داد تعداد ۳۳ شاخص در ارزیابی اجرای ختمشی تربیت بدنی آموزش و پرورش وجود دارد. این شاخص‌ها در قالب مؤلفه‌های اخلاق مداری در ارزیابی، محورهای ارزیابی، جامع‌نگری در ارزیابی‌ها، پیش‌نیازهای ارزیابی، ارزیابی پس از اجرای ختمشی، ارزیابی نقاط کلیدی، ویژگی ارزیابان و توجه به کارایی در ارزیابی‌ها قرار گرفته‌اند. بدیهی است شناسایی این مؤلفه‌ها به آگاهی مدیران تربیت بدنی آموزش و پرورش خواهد افزود و برخی مؤلفه‌ها که از دید آن‌ها پنهان بوده است، آشکار می‌شود. اما در ارزیابی اجرای ختمشی‌ها برخی از آن‌ها از اثرگذاری بیشتری بر ایجاد یا تقویت دیگر مؤلفه‌ها برخوردارند هستند و توصیه می‌شود در اولویت اقدام گیرند تا ارزیابی‌ها با اثرگذاری بهتر

و اصلاح دقیق‌تر نواقص اجرا، بیش از پیش به توسعه تربیت بدنی و ورزش دانش آموزی کمک شود. از همین رو اولویت‌های اقدام و تصمیم با استفاده از روش مدل‌سازی ساختاری تفسیری انجام شده است تا با دغدغه کمتری به ارزیابی بپردازند و به در ارزیابی‌ها به نتایج مطلوب و اصلاحات اثرگذار در فرایندهای اجرای خطمشی‌ها و حتی ماهیت خطمشی‌ها دست یابند. در ادامه به بررسی مؤلفه‌های هر یک از سطوح مدل تحقیق پرداخته می‌شود.

براساس یافته‌ها در سطح اول مدل ساختاری تفسیری تحقیق حاضر، ارزیابی پس از اجرای خطمشی قرار گرفته است. (Ganjipour et al, 2022) گزارش کردند، ارزیابی پس از اجرا به بهبود خط‌مشی‌های آموزش و پرورش منجر خواهد شد که با یافته‌های این تحقیق همخوان است. اما (Hajatpour et al, 2020) اشاره کردند، بالاترین ضعف‌ها در خصوص ارزیابی و دقت در تدوین خطمشی‌ها است که نشان می‌دهد اثرگذاری ارزیابی از ماهیت خطمشی بیشتر از ارزیابی پس از اجرا است. علاوه بر این یافته‌های این تحقیق با یافته‌های (Lindsey et al, 2025, 43) و (Mahkuei, et al, 2024) همخوان است. در این تحقیق که مؤلفه‌ها با روش مدل‌سازی ساختاری تفسیری سطح بندی شده‌اند، متغیری که در پایین‌ترین سطح مدل قرار دارد، بیشترین میزان اثرگذاری بر دیگر مؤلفه‌ها و نیز بر ارزیابی مطلوب خطمشی‌ها دارد. اما مؤلفه‌هایی که در سطوح بالای مدل واقع می‌شوند، اگر هم دارای اهمیت باشند، به دلیل ویژگی اثرپذیری بالا و اثرگذاری پایین در اولویت اقدام مدیران قرار ندارد. با این وجود به اقتضای زمان و شرایط، در ارزیابی‌های پس از اجرای خطمشی‌های تربیت بدنی آموزش و پرورش لازم است که کیفیت بخشی و توسعه کیفی درس تربیت بدنی مورد توجه قرار گیرد. برای این کار ضروری است شاخص‌های سواد حرکتی و توسعه فنی برخی از رشته‌ها که در آموزش و پرورش بیشتر مورد توجه است احصا شود و سپس فرایندهای توسعه کیفی تربیت بدنی مورد ارزیابی قرار گیرد. در همین راستا نیز لازم است پیامدهای حاصل از اجرای خطمشی‌های مندرج در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش در حوزه تربیت بدنی ارزیابی شود تا مدیران بتوانند تحلیل مناسب داشته باشند و تصمیم صحیحی اتخاذ کنند و اقدام اصلاحی را در دستور کارها قرار دهند. در واقع می‌توان گفت، آسیب شناسی خطمشی‌ها و اصلاح فرایندهای اجرای خطمشی در تربیت بدنی آموزش و پرورش در مرحله پس از اجرای خطمشی رخ می‌دهد.

در سطح دوم مدل ساختاری تفسیری تحقیق حاضر، اخلاق مداری در ارزیابی و پیش‌نیازهای ارزیابی قرار دارد. در این رابطه (Hajatpour et al, 2020) گزارش کردند که سطح تضاد و ابهام در خط‌مشی‌ها نسبتاً بالا بوده است و بالاترین ضعف‌ها در خصوص ارزیابی و دقت در تدوین خط‌مشی‌ها است و با یافته‌های (Mahkuei, et al, 2024) نیز همخوان است. تضاد و ابهام در برخی از طرح‌ها و خطمشی‌های ممکن است وجود داشته باشد اما با توجه به تمرکز دقیق متخصصین در تدوین سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و به‌عنوان سند مرجع، نگرانی به‌لحاظ تضاد و ابهام در این خطمشی‌ها وجود ندارد. حفظ و ارتقای سلامت و رعایت بهداشت جسمی و روانی متریبان در قبال خود و دیگران، تقویت قوای جسمی و روانی و مبارزه با عوامل ضعف و بیماری از جمله خطمشی‌های سند تحول بنیادین در حوزه تربیت بدنی است که در واقع پرورش قوای بدنی و تأمین سلامت جسمی را در بر می‌گیرد. اما در راستای این اهداف و نیز توسعه تربیت‌بدنی و ورزش مدارس، اهداف (خطمشی‌ها) جزئی‌تری در قالب طرح‌های ملی مانند حیاط پویا، طرح سیاح، طرح ملی کوچ (کنترل وزن و چاقی)، طرح پاک، توسعه فدراسیون و هیأت‌های ورزش دانش آموزی، فعالیت‌های ورزشی انجمن‌ها در رشته‌های مختلف ورزشی و ورزش اختصاصی برای هر یک از پایه‌های تحصیلی در مسیر دستیابی به اهداف کلان تربیت بدنی در سند تحول بنیادین اجرا می‌شود. این اهداف نیازمند ارزیابی هستند تا قابل دستیابی و نیز قابل ارزیابی بودن آن‌ها مورد بررسی قرار گیرد و نیز ضرورت دارد نظارت‌ها با خطمشی‌های تربیت بدنی آموزش و پرورش همسویی و هماهنگی داشته باشد. در ارتباط با اخلاق مداری نیز لازم است به ارزش‌های انسانی و اسلامی در حین ارزیابی‌ها توجه شود و کرامت انسانی افراد خدشه‌دار نشود. همچنین ارزیابان در مواردی مانند حریم خصوصی افراد که ارتباطی به ارزیابی ندارد وارد نشوند. در ادارات و سازمان‌ها و از جمله اداره تربیت بدنی آموزش و پرورش ممکن است برخی افراد جوسازی کنند و ارزیابی را از واقعیت‌ها دور کنند. هوشیاری ارزیابان و پرهیز از تأثیر پذیری جو پیرامونی در ارزیابی نقش مهمی در ارزیابی واقعی دارد که البته باعث می‌شود از سوگیری دوری شود.

براساس یافته‌ها در سطح سوم، جامع‌نگری در ارزیابی‌ها و توجه به کارایی در ارزیابی‌ها و در سطح چهارم، ویژگی ارزیابان به‌دست آمده است. این یافته‌ها با یافته‌های (Mahkuei, et al, 2024)، (Hajatpour et al, 2020)، (Cury et al, 2023) و (Soleimani et al, 2018) همخوان است. عوامل که در سطوح میانی قرار می‌گیرند، به‌طور نسبی از اثرگذاری مطلوب و نیز از ویژگی اثرپذیری برخوردار هستند. بنابراین هر چند که در اولویت اقدام قرار ندارند، اما نمی‌توان از آن‌ها غفلت کرد. با این وجود ایجاد نظام جامع نظارت در تربیت بدنی وزارت آموزش و پرورش و ادارات تربیت بدنی آموزش و پرورش استان‌ها توصیه می‌شود. ضمن این که قضاوت منصفانه باید سرلوحه کار ارزیابان قرار گیرد. همچنین برای این که ارزیابی‌های خطمشی در تربیت بدنی آموزش و پرورش از کارایی لازم برخوردار باشد، لازم است نقاط کلیدی مورد ارزیابی اولویت بندی شود و نیز به موقع در بخش‌های مختلف تربیت بدنی آموزش و پرورش ارزیابی از خطمشی‌ها انجام شود. ضمن این

لازم است کم هزینه بودن نحوه ارزیابی و سرعت عمل مورد توجه ارزیابان تربیت بدنی آموزش و پرورش قرار گیرد. ویژگی‌های ارزیابان در سطح چهارم مدل تحقیق قرار دارد. بنابراین انتخاب ارزیابان شایسته و متعهد بودن آن‌ها به اصول ارزیابی اهمیت دارد. از اینرو لازم است که تسلط ارزیابان بر خطمشی‌ها سند تحول بنیادین در ساحت زیستی و بدنی و چگونگی اجرای آن‌ها و با توجه به ویژگی‌های شخصیتهای افراد، نسبت به شایسته‌گزینی در انتخاب ارزیابان خط مشی‌های تربیت بدنی آموزش و پرورش اقدام شود.

یافته‌ها نشان داد در سطح پنجم، ارزیابی نقاط کلیدی و در سطح ششم، محورهای ارزیابی و بسترسازی ارزیابی قرار گرفته‌اند. این یافته‌ها با یافته‌های (Mahkuei, et al, 2024)، (Cury et al, 2023)، (Volf et al, 2022)، (Sebata & Li, 2022) و (Soleimani et al, 2018) همخوان است. بدیهی است در ارزیابی در وهله اول نباید بر مواردی که حاشیه‌ای هستند تمرکز شود. چرا که اگر زمان و هزینه ارزیابی صرف موارد کم اهمیت شود، ارزیابان تربیت بدنی آموزش و پرورش از ارزیابی نقاط حساس و کلیدی و در زمان حساس (ارزیابی به موقع) باز می‌مانند. بنابراین ضرورت دارد نقاط حساس اجرای خطمشی‌ها تعیین شود و نسبت به ارزیابی‌ها براساس شاخص‌ها و معیارهای قابل سنجش اقدام شود. در این رابطه لازم است پایش ادواری نقاط کلیدی خطمشی‌ها در ارزیابی‌ها و تحکیم رویکرد اصلاح در نقاط کلیدی به جای مچ‌گیری حین ارزیابی مورد توجه قرار گیرد. محورهای ارزیابی در خطمشی‌های تربیت بدنی آموزش و پرورش در سطح ششم و قاعده مدل ساختاری تفسیری تحقیق حاضر قرار گرفته است. اثرگذاری این مؤلفه بر شاخص‌ها و مؤلفه‌های سطوح بالاتر مدل زیاد است. بنابراین در اولویت تصمیم و اقدام مدیران تربیت بدنی و ارزیابان قرار دارد. در این زمینه لازم است از مدیریت منابع انسانی تربیت بدنی و سلامت آموزش و پرورش ارزیابی شود. به این معنی که آیا مدیران منصوب شده در بخش‌های مختلف از دانش و تخصص لازم در انجام وظایف خود برخوردارند یا خیر؟ در این رابطه احصاء شاخص‌ها و معیارهای قابل ارزیابی ضرورت دارد. علاوه بر این طرح‌ها و برنامه‌هایی در راستای توسعه ورزش مدارس در آموزش و پرورش تدوین و اجرا می‌شود. در این زمینه هم لازم است از برنامه مدون توسعه برنامه درسی و فوق برنامه ورزشی تربیت بدنی ارزیابی شود تا پس از آن بتوان اقدامات سنجیده‌ای در راستای اجرایی بودن و رفع نواقص آن‌ها انجام شود. از دیگر شاخص‌های محور ارزیابی در اجرای خطمشی‌های تربیت بدنی آموزش و پرورش، ارزیابی از همسویی طرح‌های ملی تربیت بدنی و سلامت آموزش و پرورش با اهداف سند تحول بنیادین و ارزیابی از ظرفیت‌ها و قابلیت‌های تربیت بدنی و سلامت در اجرای خطمشی‌ها است. بنابراین لازم است طرح‌ها و برنامه‌هایی که تربیت بدنی وزارت آموزش و پرورش تدوین و برای اجرا ابلاغ می‌کند، منطبق با امکانات، تخصص‌های منابع انسانی، منابع مالی و ظرفیت‌های درونی و بیرونی و نیز در راستای دستیابی به اهداف و خطمشی‌های تربیت بدنی مندرج در سند تحول بنیادین باشد. در زمینه اقدامات اجرایی ارزیابی خطمشی گذاری تربیت بدنی آموزش و پرورش، ایجاد سنت و فرهنگ ارزیابی در مدیران و کارشناسان نقش سازنده‌ای ایفا می‌کند. پس از آن توسعه مدیریت دانش ارزیابی و بهره‌گیری از تجارب ارزیابی‌های گذشته در اجرای خطمشی نباید مورد غفلت واقع شود. البته تعیین شاخص‌های ارزیابی و تربیت ممیزین ارزیابی از دیگر زیرمؤلفه‌های اقدامات پیش از اجرای خطمشی‌های تربیت بدنی آموزش و پرورش است. بنابراین لازم است قبل از اجرای خطمشی‌ها و در هنگام ارائه طرح ملی جدید، قبل از اجراء قابل دستیابی بودن آن طرح، منابع انسانی متخصص برای اجرا و ارزیابی، پیش بینی شود و تمهیداتی اندیشیده شود تا با کمترین نقص و پایین‌ترین میزان احتمال شکست طرح مواجه شود.

پیشنهاد‌های کاربردی پژوهش

یافته‌ها نشان داد، ویژگی‌های ارزیابان بر ارزیابی خطمشی‌های تربیت بدنی آموزش و پرورش اثرگذار است. بنابراین پیشنهاد می‌شود ضمن در نظر گرفتن ویژگی‌های شخصیتهای و تسلط بر خطمشی‌ها در انتخاب ارزیابان، نسبت به توانمندسازی علمی و تجربی مرتبط با ارزیابی مطلوب اقدام شود. همچنین یافته‌ها نشان داد توجه به کارایی در اثربخش بودن و رفع نواقص اجرای خطمشی‌های تربیت بدنی آموزش و پرورش، دارای اهمیت است. بنابراین ارزیابی به موقع، سریع و کم هزینه بودن ارزیابی‌ها مورد تأکید و پیشنهاد این تحقیق است.

نتیجه گیری

در تربیت بدنی آموزش و پرورش چنانچه خطمشی‌ها و اهدافی که در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش تعیین شده است، با اجرای مطلوب، این خطمشی‌ها تحقق یابد، تحول و پیشرفت در ورزش دانش آموزان و توسعه سواد حرکتی را به دنبال دارد. در این میان آگاهی مدیران از میزان اجرای خط مشی‌ها بیش از پیش جدیدی به آن‌ها می‌دهد و موجب می‌شود که فعالیت‌های کم اثر را رها کرده و به فعالیت‌ها و فرایندهایی که اثرگذاری بالاتری دارد بپردازند. برای این منظور، تربیت بدنی آموزش و پرورش سازمان نیازمند مدلی برای ارزیابی اجرای خطمشی‌های کلی تدوین شده در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و طرح‌ها و برنامه‌های خود بود تا به توسعه و کیفی سازی درس تربیت بدنی کمک کند. در مدل تحقیق حاضر شاخص‌ها و مؤلفه‌های ارزیابی، شناسایی و چارچوب ارزیابی مشخص شده است. مدیران تربیت بدنی آموزش و پرورش در وزارتخانه و ادارات کل آموزش و پرورش در استان‌ها، با بکارگیری این مدل از میزان اجرای خطمشی‌ها آگاه می‌شوند و اصلاحات مورد نیاز را انجام می‌دهند.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

در مطالعه حاضر فرم‌های رضایت نامه آگاهانه توسط تمامی آزمودنی‌ها تکمیل شد.

حامی مالی

هزینه‌های مطالعه حاضر توسط نویسندگان مقاله تامین شد.

مشارکت نویسندگان

طراحی و ایده پردازی: ، نظارت و نگارش نهایی: .

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان مقاله حاضر فاقد هرگونه تعارض منافع بوده است.

References

1. Alvani, S M; Shlaviri, M. (2018) Implementation of public policy. Tehran: Government Management Training Center. [in Persian]
2. Aslipour, H.; Mohammadi, S.; Yaghoubi, E. (2024). Identifying Key Criteria for Evaluating Air Pollution Policies in Iran, Journal of Public Policy, Volume 10, Number 1, pp. 9-22. [in Persian]
3. Bavili, Sh; Daneshfard, K; Aghamohammadi, D; Alinejad, A (2024) Identification and Ranking of Dimensions and Components of Higher Education Line Assessment (Using theme Analysis Method), National Defense Strategic Management Studies, Volume 8, Number 29, pp. 37-62. [in persian]
4. Bigdeli, M; Vaddi, A; Ghorbanizadeh, V. (2025) Analysis of the concept of evaluation of human resource conservation and maintenance policies by Rogers's Evolutionary Approach, Journal of Human Capital Management, Volume 13, Number 4, pp. 23-70. [in persian]
5. Birkland, A. (2020) An Introduction to the Policy Process Theories, Concepts, and Models of Public Policy Making, 5th Edition, Copyright Year 2020, ISBN 9781138495616, Published July 3, 2019 by Routledge, 448 Pages 38 Color & 7 B/W Illustrations
6. Bolaji, S.D. (2014). Intent to action: overcoming the barriers to universal basic education policy implementation in Nigeria. A doctoral thesis submitted to the graduate research school of Edith Cowan University, Western Australia.
7. Coyer, K., & Hintz, A. (2022). Developing the "third sector": Community media policies in Europe. In Media Freedom and Pluralism. Central European University Press, Volume 17, Number 1, PP 275-298
8. Cury, R., Kennelly, M., Howes, M. (2023) Environmental sustainability policy within Australian Olympic sport organisations, International Journal of Sport Policy and Politics 15(1):1-21
9. Danesh Fard, K. (2023) Public policy making process, Tehran: Safar Publications, second edition. [in Persian]
10. Dehbalai, M.; Memarzadeh, Q.; Daneshfard, K. (2022) Designing a Model for Evaluating the Implementation of Sustainable Urban Development Policy within the Framework of the Sixth Program, Journal of Macro Strategic Policies, Volume 10, Number 3, pp. 180-205. [in Persian]
11. De La Cruz, Pablo and et al (2020). Indicators of well-being among indigenous peoples of the Colombian Amazon: Tensions between participation in public policy making and autonomy. Environmental and Sustainability Indicators. Volume 7.
12. Document on Fundamental Transformation of Education (2011) Document on Fundamental Transformation of the Ministry of Education. [in Persian]
13. Ganjipour, S R; Peikani, M H; Khorasgani, A (2021) Presenting a model for evaluating education policies with a network governance approach in Iran, a new approach in educational management, Volume 12, Number 5, pp 17-29. [in Persian]
14. Hajatpour, S; Abbasi, H; Malmir, A. (2020) Presentation of the evaluation model of the effectiveness of the implementation of the policies of the five-year development plan of the Islamic Republic of Iran in the Social Security Organization, Social Strategy, Volume 10, Number 37, pp 124-93. [in Persian]
15. Hosseini, S F; Amir Hosseini, S E (2024) Presentation of Model of Physical Education Secretaries of Markazi Province, MSc Thesis, Sport Management, Islamic University of Yasuj Branch.

- [in Persian]Khalji, Hassan (2022) The Principles and Basics of Physical Education, Payam Noor University Publications. [in Persian]
16. Korzhova, O. S., Stuken, T. Y., & Lapina, T. A. (2020). Evaluating the effectiveness of active labor market policy. In THE 14th International days of statistics and economics (pp548-557)
  17. Lindsey, L., Whigham, S & Keech, M. (2025) Analysing the content of sport policies: disciplinary approaches and new directions, Iain, International Journal of Sport Policy and Politics, 17(1), P 43-59
  18. Liu, E. (2019). Industrial policies in production networks. The Quarterly Journal of Economics, Volume 4, Number 134, pp 1883-1948
  19. Mahkuei, F.; Abdi, K.; Iranban, J. (2024) Presenting a model for evaluating the implementation of the policies of the strategic document of the Iranian Football Federation, PhD thesis, Department of Management, Islamic Azad University, Shiraz Branch. [in Persian]
  20. Moammeri, L. (2024) A review of the importance of physical education on students' learning and creativity, National Conference on Interdisciplinary Research in Management and Human Sciences, Proceedings of the 8th National Conference on Interdisciplinary Research in Management and Human Sciences, national ranking, p. 439- 443. [in Persian]
  21. Moradi, V; Mohammadi Zadeh, CH; Farhadi, A. (2023) Designing and Explaining the Financial Banking Police Evaluation Model, Journal of Islamic Economics and Banking, Number 44, pp. 81-110. [in Persian]
  22. Mousavi Rad, S T; Shahidi, Z. (2022) The importance of physical education lessons in Iran's education and training system with a look at different attitudes in this direction, Management Researches in the Islamic World, Volume 4, Number 1, pp 49-69. [in Persian]
  23. Nouri, Kh; Farati, H; Hemtian, F (2020) Presenting a conceptual model for evaluating the implementation of administrative system policy: a case study of executive bodies and universities of medical sciences in Semnan province, Journal of Mashhad Medical School, Volume 63, Number 5, pp 2951-2937. [in Persian]
  24. Sebata, E., Li, Y. (2022) Country profile: sport policy in Uganda, Published online, Submit an article Journal homepage, Volume 14, Number 4, pp 759-773
  25. Siah Atabaki, A M; Rafi Pourdehbidi, A R; Habibinejad, R. (2024) Physical education and its challenges in education, Conference on Management and Human Sciences in Iran, Proceedings of the 16th International Conference on Management and Human Sciences in Iran, International Rank, pp 224-217. [in Persian]
  26. Soleimani, A; Aslipour, H; Sharifzadeh, F. (2018) Mirmohammadi, Seyyed Mohammad; Identifying key criteria in the evaluation of Iran's education policies, based on upstream documents, master's thesis, public administration, Allameh Tabatabai University. [in Persian]
  27. Volf, K., Casey, B., Messing, S. (2022) Evidence of the impact of sport policies on physical activity and sport participation: a systematic mixed studies review, Published online, Pp 697-712
  28. Zarei, H; Emadi, S. (2023) Presentation of Productivity Model in Fars Province Physical Education, MSc Thesis, Islamic Azad University of Arsanjan Branch. [in Persian]